

Міністерство культури та інформаційної політики України
ЛЬВІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА МУЗИЧНА АКАДЕМІЯ
імені М. В. Лисенка
Кафедра концертмейстерства

До 50-річчя кафедри концертмейстерства
Львівської національної музичної академії
імені М. В. Лисенка

КОНЦЕРТМЕЙСТЕРСЬКА
ДІЯЛЬНІСТЬ:
ІСТОРІЯ, ПЕРСОНАЛІЇ, МЕТОДИКА

Збірник науково-методичних праць

Львів
2024

Рекомендовано до друку Вченою радою
Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка
(протокол № 2 від 22.02.2024 р.)

Редакційна колегія:

Ігор ПИЛАТЮК – Народний артист України, академік Національної академії мистецтв України, доктор філософії, ректор ЛНМА імені М. В. Лисенка, професор (головний редактор)

Ярослава МАТЮХА – заслужена артистка України, професор

Тетяна МОЛЧАНОВА – доктор мистецтвознавства, професор

Марія МАКАРА – професор кафедри концертмейстерства

Марія ЛИПЕЦЬКА – кандидат мистецтвознавства, доцент

Олена КСЬОНДЗИК – ст. викладач кафедри концертмейстерства

Марія СИДІР – ст. викладач кафедри концертмейстерства

Рецензенти:

Оксана ФРАЙТ – доктор мистецтвознавства,
професор ДДПУ імені І. Франка

Ольга КАТРИЧ – доктор філософії, професор ЛНМА

Олена ПИЛАТЮК – доктор філософії, професор ЛНМА

Науковий редактор-упорядник

Оксана БАССА – доктор філософії, доцент ЛНМА

Літературний редактор

Софія БУЛИК-ВЕРХОЛА – кандидат філологічних наук,
доцент НУ «Львівська політехніка»

Концертмейстерська діяльність: історія, персоналії, методика : збірник науково-методичних праць / Гол. ред. І. Пилатюк, наук. ред.-упоряд. О. Басса. Львів: ЛНМА імені М. В. Лисенка, 2024. 236 с.

У науково-методичному виданні «Концертмейстерська діяльність: історія, персоналії, методика» розглянуто широке коло питань, що стосуються концертмейстерського мистецтва в культурологічному та історичному аспектах, висвітлено теоретичні та практично-методичні питання концертмейстерської майстерності, проаналізовано музичні твори, які використовують як навчальний матеріал у класах концертмейстерства в середніх і вищих професійних педагогічних закладах.

Видання адресоване спеціалістам у галузі музичного мистецтва, а також усім, хто цікавиться питаннями історії, теорії, методики концертмейстерства.

DOI: 10.32782/978-966-8019-28-9

УДК 78.751, 78.491

© ЛНМА імені М. В. Лисенка, 2024

ЗМІСТ

Оксана Басса

Вступне слово (від редакторів) 7

З ІСТОРІЇ КАФЕДРИ КОНЦЕРТМЕЙСТЕРСТВА

Тетяна Молчанова

Кафедрі концертмейстерства 50:
історико-культурне підґрунтя, традиції, постаті..... 11

Мирослава Жишкович

Вектори спільної творчої діяльності викладачів
кафедри концертмейстерства та кафедри академічного співу
ЛНМА ім. М. В. Лисенка
(до 50-річчя кафедри концертмейстерства) 18

Ніна Дика

Музичні силуети сучасного Львова: Оксана Бонковська
(до 85-річчя від дня народження) 23

Марія Макара

Світлий образ Мирослави Логойди (1940–2020) 31

Наталія Фарина

Вокальні орієнтири в класі камерного співу професора
Мирослави Логойди 36

Лілія Коструба

Творча співдружність співака і концертмейстера
(особиста співпраця з Ярославом Матюхою)..... 42

Марина Бучковська

Litteris et artibus Тетяни Молчанової 46

Ольга Коваль

Методичні домінанти концертмейстерського фаху
Лідії Ніколаєвої 56

Володимир Чібісов

Спогад Юрія Луціва про співпрацю з Адою Кушплер 62

Наталя Зубко

Фортепіанно-ансамблеве музикування як одна з форм
концертування педагогів кафедри концертмейстерства..... 66

Ореста Когут-Ванькович

Особисті рефлексії про значення концертмейстера в житті
скрипаля (на прикладі творчого портрету Оксани Басси)..... 69

КАМЕРНО-ВОКАЛЬНИЙ ЖАНР

В ІСТОРИЧНОМУ ТА ПРАКТИЧНОМУ АСПЕКТАХ

Любов Кияновська

Образ України у вокальній творчості польських композиторів:
Станіслав Монюшко – Кароль Ліпінський – Томаш Падура 86

Аліна Ільчук, Андрій Ярмолевич

Розробка оцифрованого каталогу журналу «Бандура»
(1981–2002 рр.) як інноваційний інструмент
для дослідження та збереження культурної спадщини
української камерної музики 93

Оксана Грабовська

Солоспів Станіслава Людкевича:
аспекти композиторського самовиразу 97

Ольга Яловенко

Вокальна творчість романа придаткевича:
перше наближення..... 103

Дар'я Шутко

Музична візуалізація сонетної форми
в камерно-вокальній творчості Миколи Дремлюги 106

Оксана Басса

Образно-стильові та драматургічні особливості
камерно-вокальних циклів Якова Степового..... 110

КОНЦЕРТМЕЙСТЕРИ В ЧАСІ ТА ПРОСТОРИ МИНУЛОГО Й СЬОГОДЕННЯ

Роксоляна Гавалюк

Моцарт-син – концертмейстер:
парад славетних сучасників 116

Ганна Карась

Концертмейстерське мистецтво композиторів та диригентів
української діаспори: історико-культурологічний вектор 126

Лілія Назар-Шевчук

Піаністична діяльність А. Рудницького – соліста,
ансамбліста, акомпаніатора 136

Марта Конох

Концертмейстерська діяльність у сфері творчих
зацікавлень композитора Нестора Нижанківського..... 144

Василь Чучман

Концертмейстери Заслуженої хорової капели України
«Боян» імені Євгена Вахняка 147

Наталія Ревакович

Збереження національно-культурної ідентичності митця
в умовах еміграції..... 151

Віолетта Дутчак

Концертмейстерський ракурс сучасної бандурної творчості
та виконавства 157

Аделіна Єфіменко

Сучасні українські співаки:
версії і перверсії стратегії успіху..... 164

Лариса Кожушко

Євгенія Зарицька – популяризаторка української
камерно-вокальної музики у світі 179

Марія Липецька

Мецо-сопрано Христина Липецька –
видатна особистість української діаспори США 183

Оксана Сметана, Марія Звір

Особливості інтерпретації української камерно-вокальної
музики солістами Рівненської обласної філармонії 187

ОСОБЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІАНІСТА-КОНЦЕРТМЕЙСТЕРА

Наталія Зубко

Головні завдання виконавця-концертмейстера
крізь призму творчого портрета Петра Довганя..... 191

Олена Сікалова

Особливості творчої співпраці концертмейстера з солістом
у процесі інтеграції художнього твору..... 194

Августа Шишкіна

Специфіка та методологічні засади
виконавської майстерності концертмейстера-піаніста
в дуетах з учнями-інструменталістами 199

Габрієла Асталош

Вокально-фортепіанний цикл «Тихі пісні»
Валентина Сильвестрова в аспекті проблеми
специфіки інтонування фортепіанної партії 205

Тетяна Дранчук

Специфіка роботи концертмейстера в оперному театрі
(на прикладі підготовки опери Леоша Яначека
«Катя Кабанова»)..... 209

Тетяна Лукашова

Художньо-виконавські засади акомпанементу
в солоспівах Анатолія Кос-Анатольського 213

Ірина Вишневська

Специфіка роботи над вокальними творами
Казимира Любомирського в концертмейстерському класі... 219

Тетяна Боднар

Читання *a vista* в призмі концертмейстерства
польської школи 224

Володимир Чібісов

Сучасна трансформація професії
піаніста-концертмейстера: коуч вокалістів..... 228

Відомості про авторів..... 233

**ВОКАЛЬНІ ОРІЄНТИРИ
В КЛАСІ КАМЕРНОГО СПІВУ
ПРОФЕСОРА МИРОСЛАВИ ЛОГОЙДИ**

Поняття «вокальні орієнтири» може тлумачитися як певний художньо-естетичний еталон, а водночас методичні стратегії у мистецькій освіті, які базуються на академічних засадах професійної підготовки співака. Не секрет, що вокальне мистецтво вимагає від виконавця не тільки природних даних, але й майстерності володіння голосом (звукоутворення та чистота інтонування, володіння діапазоном і злагодженістю регістрів, диханням, динамікою, виразною дикцією і т.д.), акторськими якостями (сценічний образ, художня інтерпретація тощо). Власне, у полі зору педагогів і вчених постійно перебувають питання, пов'язані з пошуком ефективних шляхів розвитку виконавської культури співака.

Справедливо відзначити, що українська вокально-педагогічна школа сформувалася на ґрунті італійської традиції *bel canto*. Разом з тим, вивчення педагогічного досвіду провідних вітчизняних музикантів допомагає з'ясувати найбільш вагомі й ефективні підходи в організації та змісті навчання співаків. У цьому аспекті набуває актуальності розгляд методичних принципів Мирослави Олександрівни Логойди (1940–2020), професорки кафедри сольного співу (клас концертно-камерного співу) Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка.

Висока результативність і ефективність методів її роботи проявилася у якості підготовки значної кількості співаків (понад 250), серед яких багато відомих імен сучасного національного вокального мистецтва – солістів-вокалістів філармоній та оперних театрів. Серед випускників класу М. О. Логойди – народні артисти України (Лідія Кондрашевська, Наталія-Марія Фарина, Іван Дерда, Олег Лихач), заслужений діяч мистецтв України (Богдан Косопуд), заслужені артисти України (Ольга Велка, Микола Швидків та ін.). За період педагогічної діяльності професорка виховала десятки лауреатів міжнародних і всеукраїнських конкурсів у номінації «академічний спів».

Закоханість педагога у свій фах та бережливе ставлення до молодих талантів відіграло неабияку роль у долі багатьох її учнів. Зокрема, доктор мистецтвознавства, професор кафедри концертмейстерства ЛНМА ім. Лисенка Тетяна Молчанова з вдячністю згадує про М. О. Логойду: «Увійшовши у моє життя, залишилася в ньому на всі роки, допомагала, підтримувала, надихала на подальші професійні і творчі злети» [6].

Варто зауважити, що викладання камерного співу передувала концертмейстерська діяльність Мирослави Олександрівни Логойди. Це дає можливість осмислити різнобічність підходів у системі фахової підготовки майбутнього співака та окреслює шляхи звільнення від наявних стереотипів у вокальній педагогіці. Ясна річ, великою мірою вплив на становлення педагога М. О. Логойди мало оточення: коло спілкування та галицькі мистецькі традиції.

Уродженка Львова (1940), Мирослава Олександрівна з раннього дитинства потрапила у світ високого вокального мистецтва. Її мати – Марія Федорчак працювала (1945–1953) у хорі Львівського театру опери та балету ім. І. Франка та часто на репетиції та вечірні спектаклі брала зі собою доньку, оскільки виховувала її сама (чоловік зник безвісті в лихолітті Другої світової війни). Важливо, що саме на львівській театральній сцені Мирослава Логойда здобула свій перший акторський досвід, виконуючи епізодичні ролі в операх Дж. Пуччіні «Чіо-Чіо-сан» (синочок), С. Гулака-Артемовського «Запорожець за Дунаєм» (служник Гасан) та ін. «Швидше за все саме тоді виникла любов до музики, співу, що у майбутньому відіграло ключову роль щодо обрання фаху», – зазначає Т. Молчанова [6].

Здобувши 1963 року освіту у Львівській державній консерваторії ім. М. В. Лисенка за спеціальністю фортепіано (клас проф. О. Кришталського), М. О. Логойда розпочала професійну кар'єру як концертмейстер. У практичній діяльності зі студентами-вокалістами, які навчалися у Львівському державному музичному училищі та Львівській державній консерваторії, постійно накопичувався її методичний багаж, акумулюючи різні прийоми розвитку співочого голосу. Цьому сприяла співпраця піаністки-концертмейстера із педагогами вокальної кафедри – професора Остапа

Дарчука та доценки Ніни Чубарової (яка працювала концертмейстером і викладачем вокалу). У 1977 році М. Логойда почала викладати камерний спів у Львівській консерваторії.

Варто зазначити, що впродовж ХХ століття у львівській вокальній школі склалася доволі міцна освітня практика інтеграції фортепіанної і вокальної галузей. Приміром, отримавши піаністичний фах, Одарка Бандрівська розвинула оригінальну концепцію камерного співу та на основі власної вокальної методики виховала цілу плеяду талановитих співаків. О. Дзюба, аналізуючи науково-педагогічну спадщину О. Бандрівської, за її теоретичними розробками визначив найбільш характерні якості викладача вокалу: «знання фізіології, психології та педагогічної методології; тонкий вокальний слух; теоретична ґрунтовна освіта; вільне й досконале володіння фортепіано» [1, с. 46]. Цим критеріям цілком відповідає викладацька діяльність Мирослави Олександрівни Логойди. Разом з тим, за роки педагогічної праці в класі камерного співу вона виробила власний почерк роботи зі студентами.

Пріоритетним завданням виховання майбутнього співака М. Логойда визначала засвоєння талановитою молоддю виконавської традиції української камерно-вокальної лірики. Цьому питанню професорка надавала великого значення. Відтак у творчо-педагогічній лабораторії М. Логойди український репертуар займав вагоме місце. Учні її класу в процесі навчання освоювали досить широкий діапазон історико-стильових особливостей камерно-вокальних творів представників національної композиторської школи. Цьому сприяла ґрунтовна обізнаність педагога з найкращими зразками вітчизняної камерно-вокальної музики.

Показово, що впродовж багатьох років М. Логойда досліджувала українську вокальну лірику, простежуючи стильову еволюцію солоспіву вітчизняних композиторів у регіональному і загальнонаціональному контексті та у наукових текстах неодмінно звертала увагу на виконавські особливості творів.

Варто наголосити, що М. О. Логойда піклувалася про збереження і популяризацію українського камерно-вокального репертуару. Звичайно, у 1970–80-х роках ідеологізована радянська політика ускладнювала цю роботу. Але Мирослава Олександрівна

наполегливо вводила в навчальні програми солоспіви українських композиторів, нерідко власноруч рівним каліграфічним почерком готуючи для студентів нотний матеріал, який не був надрукований.

З проголошеннями державної незалежності України, звільнившись від заборон і табу, М. О. Логойда розпочала велику і дуже потрібну справу: ініціювала серійне видання збірок камерно-вокальних творів українських композиторів – «Спів Митуси». Нотним матеріалом для підготовки випусків стали рукописи з архіву Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України та видання товариства «Торбан». Завдяки М. Логойді було видано збірки вокальних творів Д. Січинського [8], О. Нижанківського [7], Я. Лопатинського [5] та ін. Відповідно, навчальні програми студентів-вокалістів почали збагачуватися високохудожніми зразками української камерно-вокальної лірики.

Інший напрям науково-методичної діяльності М. Логойди був пов'язаний із упорядкуванням збірок із репертуару відомих українських співаків і висвітлення життєтворчості видатних представників національного вокального мистецтва сучасності. Авторка біографічних нарисів [3] і нотних збірок [2] підготувала для молодого покоління цінну навчальну літературу, ознайомлюючи студентів-вокалістів із вітчизняною культурно-мистецькою спадщиною, у такий спосіб визначаючи світоглядно-ціннісні та виховні орієнтири в їхньому творчому становленні.

Треба додати, що навчальний репертуар учнів класу камерного співу проф. М. О. Логойди відзначався багатою палітрою вокальних жанрів і колосальним представництвом композиторських шкіл. На засадах індивідуального підходу систематично та послідовно здійснювала опанування зарубіжної музики минулого і сучасності. При чому чільне місце в організації освітнього процесу Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка почали займати інноваційні форми роботи. Професорка М. О. Логойда підготувала й провела за участю студентів-вокалістів цілу низку творчих проєктів, в яких було представлено високохудожні вокальні номери з ораторійного, кантатного, оперного, симфонічного жанрів. Зокрема, в проєктах прозвучали такі твори: ораторія

«Самсон» Г. Генделя (1994), ораторія «Ілля» Ф. Мендельсона (2000, 2007), «Ave Maria» (2001) і «Stabat Mater» Дж. Перголезі (2003), меса «Solennella» Дж. Россіні (2004), «Stabat Mater» А. Дворжака (2005), Requiem В. А. Моцарта (2006), «Messa brevis in F» В. А. Моцарта (2006), симфонія № 4 Г. Малера (2008), «Ave verum» (2008), «Messa di Gloria» Дж. Пучіні; «Salve Regina» Г. Генделя (2008), «Stabat mater» А. Вівальді (2009), опера «Фіделіо» Л. ван Бетховена (2010). Цінно, що виконання українських молодих співаків світової вокальної класики записували на компакт-диски.

Взагалі Мирослава Олександрівна надавала великого значення концертній діяльності студентів-вокалістів. Формуючи у майбутніх виконавців сценічну витримку, вона активно провадила у Львові музично-просвітницьку діяльність. Щорічно студенти класу М. О. Логойди виконували 8–12 афішних концертів із програмами композиторів різних епох і стилів. Завдяки невтомній праці педагога громадськість Львова мала можливість насолодитися шедеврами світової та національної вокальної музики. Т. Молчанова відзначає: «Перерахування низки мистецьких заходів, ініціатором яких виступила Мирослава Олександрівна, може скласти не один вагомий том. А показовими у цьому аспекті є програми та афіші, в яких охоплено мабуть все, що можна було виконати» [6].

Закономірно, що ініціативність і творча наснага педагога передалася її учням. Тим часом, серед достоїнств професорки М. О. Логойди можна відзначити вміння організувати плідну творчу співпрацю зі своїми випускниками, послідовниками вокальної справи. Вона постійно цікавилася їхніми професійними здобутками та підтримувала їхні починання. Так 2018 року Мирослава Логойда, професорка Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка, очолила високоповажне журі I Всеукраїнського фестивалю-конкурсу вокального мистецтва «Бурштинові солоспіви», який відбувся у Рівному з ініціативи народної артистки України Наталії-Марії Фарини (випускниця 1987 р. класу камерного співу М. О. Логойди).

Отже, розвиваючи традиції Львівської вокальної школи, Мирослава Логойда у свої педагогічній діяльності органічно поєднала науково-методичну і творчо-навчальну роботу, велику увагу

приділяла нерозривності навчального та концертного репертуару студентів-вокалістів, який ставав основою для реалізації цікавих і актуальних творчих проєктів просвітницького характеру. Нині вокальну методика М. О. Логойди продовжують ефективно застосовувати в педагогічній діяльності її учні-випускники.

Література

1. Дзюба О. Вокально-педагогічна спадщина Одарки Бандрівської. *Імідж сучасного педагога*. 2018. № 3 (180). С. 45–48.
URL: <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/130929/129207>
(дата звернення: 28.06.2023).
 2. *З репертуару Василя Дударя*. І збірка : Арії, солоспіви, балади українських композиторів для баса / біограф. нарис М. Логойда; упоряд. В. В. Дудар. Львів : ТеРус, 2005. 120 с.
 3. Логойда М. *Володимир Ігнатенко. Життєвий та творчий шлях*. Львів: НВФ Українські технології, 2003. 152 с.
 4. Логойда М. Еволюція композиторського письма у вокальній ліриці галицьких композиторів другої половини ХІХ – початку ХХ століття. *Наукові збірки Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка*. 2013. Вип. 27. С. 38–52.
 5. Лопатинський Я. *Солоспіви*. І збірка / упоряд. М. Логойда ; авт. передм. Л. Ярославич. Львів : Спів Митуси, 1999. 52 с.
 6. Молчанова Т. *Про вчителя моє найкраще слово...*
URL: <https://lnma.edu.ua/pro-vchytelya-moe-najkrasche-slovo> (дата звернення: 28.06.2023)
 7. Нижанківський О. *Солоспіви* / упор. М. Логойда ; авт. біогр. дов. Р. Сов'як. Львів : Спів Митуси, 1997. 60 с.
 8. Січинський Д. *Солоспіви* / упор. М. Логойда, вступ. ст. С. Павлишин. Львів: Спів Митуси, 1997. 48 с.
-

Науково-методичне видання

**КОНЦЕРТМЕЙСТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ:
ІСТОРІЯ, ПЕРСОНАЛІЇ, МЕТОДИКА**

Збірник науково-методичних праць

Комп'ютерний набір

Оксана БАССА

Технічний редактор і верстка

Тарас ТЕТЮК

Авторський текст збережено.

Відповідальність за точність викладених фактів несе автор.

Формат 64x84/16. Ум. др. арк. 13,72.

Наклад 50 прим.

Видавець – ЛНМА імені М. В. Лисенка

Виготовлювач – ФОП Тетюк Т. В.

м. Львів, пр. Червоної Калини, 115

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ЛВ № 80 від 11.09.2013 р.